

Koncepce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství do roku 2015

1. Úvod

Od vyvrcholení přístupových jednání České republiky do Evropské unie byly zpracovány a vládou České republiky schváleny dvě koncepce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství - před vstupem do EU (2000 – 2004) a pro období po vstupu do EU (2004 – 2010).

Pro období před vstupem do EU bylo hlavním cílem zajištění transpozice „acquis communautaire“ do národní legislativy, a to v rámci nového vodního zákona č. 254/2001 Sb. a jeho transpoziční novely č. 20/2004 Sb. Vodním zákonem byla také podrobně upravena působnost resortních ministerstev k oblasti vod, vymezená kompetenčním zákonem.

Období po vstupu do Evropské unie provází v resortu ministerstva zemědělství naplňování požadavků směrnic ES, zejména směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky, a to zpracováním příslušných plánů povodí s programy opatření k dosažení dobrého stavu vod do roku 2015, směrnice Rady 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod, pro kterou bylo vyjednáno přechodné období k zajištění potřebných opatření do roku 2010 (odkanalizování a čištění splaškových vod v aglomeracích nad 2 000 ekvivalentních obyvatel včetně zpřísněných požadavků na čištění odpadních vod s ohledem na skutečnost, že celé území České republiky je stanoveno za „citlivou oblast“). Další důležitou oblastí je implementace směrnice Rady 91/676/EHS o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů.

Zároveň bylo nezbytné výrazně posílit a rozvíjet opatření prevence před povodněmi, neboť území České republiky bylo opakovaně (po téměř 100leté přestávce) zasaženo povodněmi, z nichž mnohé byly extrémní a způsobily enormní škody na veřejném i soukromém majetku (od r. 1997 celkem 174 mld. Kč) včetně ztrát na životech obyvatel (118 obětí), z toho škody na vodních tocích a dílech byly cca 15 mld. Kč.

Proto již v roce 2000 byla vládou České republiky schválena strategie prevence před povodněmi na území České republiky. Její zpřesnění obsahuje Plán hlavních povodí České republiky (2007) a konkrétní opatření Plány oblastí povodí (2009). K aktualizaci této obecně platné strategie přináší soubor úkolů Koncepce řešení problematiky ochrany před povodněmi v České republice s využitím technických a přírodně blízkých opatření (schválená usnesením vlády České republiky z 10. listopadu 2010 č. 799), která posiluje kombinaci přírodně blízkých opatření a technických prvků prevence povodní.

Koncepce pro období 2004 – 2010 obsahovala řadu záměrů a cílů, jejichž vyhodnocení podle kap. 2 Východiska se stalo základem pro zpracování politiky v oblasti vodního hospodářství na další období do roku 2015.

2. Východiska

2.1 Legislativa a výkon státní správy ve vodním hospodářství

Základními právními normami pro vodní hospodářství jsou:

- vodní zákon č. 254/2001 Sb., který byl ode dne své účinnosti 1.1.2002 šestnáctkrát novelizován a je proveden 20 prováděcími právními předpisy a další se připravují v souvislosti s poslední novelou zákonem č. 150/2010 Sb. účinnou od 1.8.2010 a
- zákon č. 274/2001Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích), který byl od své účinnosti 1.1.2002 devětkrát novelizován a je proveden jedním prováděcím právním předpisem (vyhláškou č. 428/2001 Sb., ve znění vyhlášky č. 146/2004 Sb. a vyhlášky č. 515/2006 Sb.).

Přímé novely vodního zákona byly provedeny zákonem č. 181/2008 Sb. (k usnadnění realizace protipovodňových opatření) a zákonem č. 150/2010 Sb. Tato velká novela provedla úpravy, které si vyžádala osmiletá aplikace zákona v praxi, transpozice nových evropských směrnic k ochraně podzemních vod před znečištěním a o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik; v průběhu přípravy novely se přidaly další požadavky: snižování administrativní zátěže, úprava správního trestání či legislativní odpověď na infringement k rámcové směrnici 2000/60/ES o vodní politice. Výrazným tématem se stala úprava ekonomických nástrojů ve vodním hospodářství, která však musela být v důsledku celosvětové hospodářské krize odložena na pozdější dobu.

V roce 2006 byl zákonem č. 76/2006 Sb. novelizován zákon o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu. Novela přinesla výrazné rozšíření povinností provozovatelů i vlastníků informovat a publikovat údaje o nákladech i cenách služeb v konfrontaci s údaji o majetkové a provozní evidenci. Rovněž Ministerstvo financí v roli cenového regulátora rozšiřovalo dohled nad nákladovostí věcně usměrňovaných cen včetně přiměřeného zisku, což vše přispělo k rozšíření regulace bez zřízení speciálního nového regulačního úřadu, jak je v některých zemích ES uplatňováno. Tato novela zavedla rovněž povinnost vlastníků infrastruktury zpracovat plán financování obnovy nejméně na období 10 let jako jednu z podmínek ekonomické udržitelnosti investic, zejména pořízených s podporou dotací. Tomuto problému je třeba i nadále věnovat zvýšenou pozornost a promítá se do koncepčních záměrů na další období.

Výkon státní správy ve vodním hospodářství klade značné nároky na pracovníky vodoprávních úřadů (obecních úřadů a újezdních úřadů, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, krajských úřadů). Proto Ministerstvo zemědělství ustanovilo „výkladové komise k zákonu o vodách a zákonu o vodovodech a kanalizacích“, které řeší problémy s aplikací zákonů v praxi a zajišťuje pravidelná školení pracovníků vodoprávních úřadů.

Ministerstvo zemědělství jako ústřední vodoprávní úřad provádělo pravidelně ve dvouletých cyklech podle plánu kontrol zpracovaného Ministerstvem vnitra kontroly výkonu přenesené působnosti u krajských úřadů a Magistrátu hlavního města Prahy.

Na vodoprávních úřadech s působností obecních úřadů obcí s rozšířenou působností byl vrchní vodoprávní dozor vykonáván namátkově, a to v souladu se záměrem Ministerstva zemědělství přispět zejména metodickou pomocí ke zvýšení úrovně výkonu státní správy ve vodním hospodářství. Ve sledovaném období byl zkontrolován 101 úřad, tj. 44,5 % vodoprávních úřadů tohoto stupně.

Na všech úrovních výkonu přenesené působnosti byl při kontrolách zjištěn vliv nového správního řádu na zvýšení náročnosti administrace správních řízení. Úroveň výkonu státní správy krajských úřadů v oblasti vodního hospodářství je stabilně vysoká.

Kontroly vodoprávních úřadů obcí s rozšířenou působností potvrdily vzrůstající úroveň výkonu státní správy ve vodním hospodářství. Většina zjištěných pochybení byla vesměs formálně-procesního rázu a vyskytla se opakovaně ve větším či menším rozsahu prakticky u všech úřadů. Znalost vodního zákona a jeho prováděcích předpisů je na velmi dobré úrovni. U žádného z vodoprávních úřadů nebylo třeba ukládat opatření k nápravě.

2.2. Stav implementace směrnic ES/EU v gesci Ministerstva zemědělství

Směrnice 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod

Je evidováno 633 aglomerací nad 2 000 EO, u kterých mají být splněny požadavky směrnice do konce roku 2010 podle vyjednaného přechodného období. Vláda České republiky se pravidelně zabývá stavem implementace směrnice a strategií financování požadavků na čištění městských odpadních vod. V roce 2010 zbývalo dořešit cca 190 aglomerací včetně Hlavního města Prahy. Usnesením ze dne 11. srpna 2010 č. 575 uložila vláda ministrům životního prostředí a zemědělství zajistit urychlení realizace akcí u aglomerací uvedených v příloze č. 1 a 2 tohoto usnesení v souladu s pravidly Operačního programu Životní prostředí a v rámci Programu č. 129 180 Výstavba a obnova infrastruktury vodovodů a kanalizací II.

Ministerstvo zemědělství zajistilo aglomeracím uvedeným v příloze č. 2 citovaného usnesení podmínky k zahájení realizace příslušných opatření. Zároveň byly prověřeny ČOV, které sice neplní nařízení vlády ohledně limitů vypouštěných odpadních vod (tedy národní legislativu), avšak mohou vyhovovat limitům stanoveným směrnicí, které jsou mírnější. O výsledku tohoto šetření byla Vláda ČR informována na svém jednání dne 16.2.2011.

Směrnice 91/676/EHS o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů

Jako zranitelné oblasti je po revizi jejich vymezení v roce 2007 (jsou prováděny Ministerstvem životního prostředí v pravidelných čtyřletých intervalech) vymezeno 28 848 km², tj. 37 % plochy České republiky. Zranitelné oblasti jsou zařazeny do „Registru chráněných území“. V letech 2004 – 2006 probíhal rozsáhlý monitoring (949 profilů). Největší podíl sledovaných lokalit spadá při hodnocení průměrných koncentrací do rozmezí 10 – 25 mg NO₃/l a rizikových lokalit (s průměrnými koncentracemi nad 50 mg NO₃/l) bylo pouze 0,6 %. První akční program, který v zranitelných oblastech upravuje používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření byl splněn na 80 – 100 %. Druhý akční program (2008 -2011) akcentoval nutnost zajistit zvýšení kapacit na skladování statkových hnojiv s využitím podpor v rámci Programu rozvoje venkova. Dodržování podmínek nitrátové směrnice se od 1. ledna 2009 promítá také do Kontrol podmíněnosti (Cross-compliance), konkrétně do povinných požadavků na hospodaření. Dále bude nutné v dalším období po roce 2011 novelizovat příslušné prováděcí předpisy.

Směrnice 75/440/EHS o požadované jakosti povrchové vody určené pro odběr pitné vody v členských státech

Transpozice směrnice byla provedena vodním zákonem č. 254/2001 Sb., zákonem o vodovodech a kanalizacích č. 274/2001 Sb. a prováděcí vyhláškou č. 428/2001 Sb. Příloha II směrnice byla transponována také do nařízení vlády č. 61/2003 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostech povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech.

V roce 2005 byla Evropské komisi podána zpráva o implementaci. Byly vybrány 4 zdroje pro vypracování plánů pro zlepšování jakosti surové vody a vytipovány další k hodnocení a zapracování do plánů oblastí povodí s ohledem na skončení platnosti této směrnice v roce 2007.

Směrnice 98/83/ES o jakosti vody určené pro lidskou spotřebu

Gestorem implementace směrnice je Ministerstvo zdravotnictví, které sleduje jakost pitné vody. Ministerstvo zemědělství promítlo požadavky na jakost pitné vody do Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací České republiky a při zpracování stanovisek ke změnám plánů rozvoje vodovodů a kanalizací jednotlivých krajů je hlavním kritériem zajištění jakosti pitné vody, a to i v dlouhodobém výhledu. Stejný přístup je aplikován v dotační politice Ministerstva zemědělství.

Směrnice 78/659/EHS o jakosti povrchových vod vyžadujících ochranu nebo zlepšení pro podporu života ryb

V rámci nařízení vlády č. 71/2003 Sb. o stanovení povrchových vod vhodných pro život a reprodukci původních druhů ryb a dalších vodních živočichů a o zjišťování a hodnocení stavu jakosti těchto vod, ve znění nařízení vlády č. 169/2006 Sb., bylo celkem vymezeno 30 % vodních útvarů jako vhodných pro život ryb (jednak lososových, jednak kaprových). Pro zajištění implementace byl zaveden specifický monitoring (cca 650 profilů), který ozřejmil, že 64 % vymezených vodních útvarů bez problémů splnilo požadované limity. Překračovány byly nejčastěji koncentrace amoniaku u vod kaprovitých a koncentrace kyslíku u vod lososovitých (zde je třeba zohlednit stav teploty vody na daných lokalitách, neboť omezuje přístup kyslíku z ovzduší).

Pro dosažení hodnot požadovaných směrnicí byl zpracován „Program snížení znečištění povrchových vod, které jsou nebo mohou se stát trvale vhodnými pro život a reprodukci původních druhů ryb a dalších druhů živočichů“, který přinesl výčet 327 opatření. Významným opatřením ke zlepšení jakosti vody je zejména naplňování požadavků směrnice o čištění městských odpadních vod a směrnice o omezování vypouštění nebezpečných látek.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky

Gesčním ministerstvem pro uvedenou směrnici je Ministerstvo životního prostředí. Nicméně celý proces přípravy plánů a rovněž realizace opatření ke zlepšení ekologického stavu vodních ekosystémů je v působnosti Ministerstva zemědělství, které řídí rozhodující správce vodních toků (spravují přes 95 % jejich délky). Pořízení plánů oblastí povodí zajistily s. p. Povodí; způsob zpracování a výsledky jsou popsány v kapitole plánování v oblasti vod.

V souhrnu lze konstatovat, že požadavky směrnic, které jsou v gesci Ministerstva zemědělství (a patří k nejobtížnějším v celém „acquis communautaire“), jsou průběžně naplňovány. Určité zpoždění v kolaudaci staveb na ochranu vod dle směrnice 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod lze vysvětlit, neboť stavby kanalizací a čistíren odpadních vod ke splnění požadavků v rámci stanoveného přechodného období budou zahájeny a většina z nich bude před kolaudací.

2.3 Plánování v oblasti vod

Proces plánování v oblasti vod jako soustavná koncepční činnost garantovaná státem byl začleněn do vodního zákona s cílem vymezit a vzájemně harmonizovat veřejné zájmy v ochraně vod podle požadavků rámcové směrnice 2000/60/ES o vodní politice (dosáhnout ve třech plánovacích obdobích do roku 2027 dobrého stavu vod), v ochraně před povodněmi a dalšími škodlivými účinky vod a pro udržitelné užívání vodních zdrojů, zejména pro účely zásobování pitnou vodou. Proces plánování v oblasti vod je zajišťován Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem životního prostředí.

Pro první etapu do konce roku 2015 byly do konce roku 2009 zpracovány a přijaty plány povodí ve dvou úrovních:

- Plán hlavních povodí České republiky (schválen usnesením vlády ze dne 23. května 2007 č. 562 a jeho závazné části byly vyhlášeny nařízením vlády č. 262/2007 Sb.), který představuje dlouhodobou koncepci oblasti vod. Integruje záměry a cíle rezortních politik ústředních vodoprávních úřadů, zejména Koncepce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství pro období po vstupu do Evropské unie na léta 2004 – 2010 a Státní politiky životního prostředí 2004 – 2010, a stal se základním podkladem pro zpracování plánů oblastí povodí,
- Plány osmi oblastí povodí (povodí Horního a středního Labe, povodí Horní Vltavy, povodí Berounky, povodí Dolní Vltavy, povodí Ohře a Dolního Labe, povodí Odry, povodí Moravy a povodí Dyje), které jsou koncepčními dokumenty, jež shrnuly informace o současném stavu vodních útvarů v oblastech povodí a stanovily konkrétní cíle zaměřené na dosažení dobrého stavu vodního prostředí, prevenci zhoršování stavu vodního prostředí, podporu udržitelného využívání vod, snížení vlivů extrémních průtokových stavů (povodní a sucha) a navrhují opatření k jejich zajištění do roku 2015. Příslušné plány oblastí povodí byly do konce roku 2009 schváleny zastupitelstvy jednotlivých krajů.

Plány oblastí povodí naplňují požadovanou základní úroveň zpracování plánů povodí podle rámcové směrnice 2000/60/ES o vodní politice. Byly z nich sestaveny souhrnné Plány národních částí mezinárodních oblastí povodí Labe, Odry a Dunaje a ty byly vkladem České republiky do Plánů mezinárodních oblastí povodí Labe, Odry a Dunaje.

První plánovací období pro léta 2009 – 2015 se soustředilo na uvedené požadavky, avšak v průběhu dlouhodobé implementace se v důsledku zvýšeného výskytu povodní a také sucha a v návaznosti na scénáře o možné změně klimatu orientace plánů posunuje. Zejména přijetí směrnice 2007/60/ES o vyhodnocení a zvládnání povodňových rizik vede k doporučení EK, aby plánovací proces obsáhl i adaptační aktivity. S uvedeným doporučením nevzniká v České republice žádný problém, neboť již do vodního zákona bylo plánování v oblasti vod pojmato komplexně a kromě aktivit ke zlepšení stavu vodních ekosystémů obsahuje návrhy protipovodňových opatření a plán rozvoje vodovodů a kanalizací. Je zřejmé, že tato integrace základních vodohospodářských aktivit je nezbytná, neboť uvedené směry spolu úzce souvisejí. Podobně neměla a nemá Česká republika problémy se správou povodí v hydrologických povodích, jež byla a je zajištěna prostřednictvím státních podniků Povodí (resp. předchozími formami této instituce) již od poloviny minulého století.

Významným přínosem bylo vytvoření Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací České republiky jako součásti plánování v oblasti vod. To přináší nejenom podmínky k ochraně vodních zdrojů, ale rovněž určení regulativů pro investiční rozvoj v oboru.

V současnosti probíhá postupné naplňování programů opatření plánů povodí a z dosavadního průběhu je zřejmé, že se daří naplňovat především ochranu vod před znečištěním z bodových

zdrojů odpadních vod. Z oblasti péče o hydromorfologii koryt vodních toků je věnována pozornost především obnově říčního kontinua výstavbou rybích přechodů a revitalizací drobných vodních toků s využitím dotačních podpor Operačního programu Životní prostředí a v řadě případů s kombinací programu Podpora prevence před povodněmi II.

2.4 Zásobování obyvatelstva pitnou vodou, odkanalizování a čištění odpadních vod

Podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů dosáhl v roce 2010 92,8 % z celkového počtu obyvatel. Kvalita pitné vody dodávané z úpraven splňuje stanovené standardy a monitorovací systém Státního zdravotního ústavu svědčí o minimálním překročení hygienických limitů. Horší je ovšem situace u malých a individuálních vodárenských zdrojů (studny), kde frekvence překročení standardů je podstatně vyšší. Z hlediska efektivity vynakládaných finančních prostředků (investičních dotací) ale i provozních nákladů hrazených uživateli je žádoucí připojování malých aglomerací na vodárenské systémy s dostatečně kapacitním zdrojem a moderní technologií vodárenské úpravy.

V roce 2010 bydlelo v domech připojených na veřejnou kanalizaci 81,9 % obyvatel. Výstavba čistíren odpadních vod a kanalizačních systémů v posledních letech výrazně vzrostla a přes 500 aglomerací realizuje novou infrastrukturu. Rovněž intenzifikací stávajících čistíren odpadních vod bylo dosaženo splnění zpřísněných emisních limitů – zejména pro sloučeniny fosforu a dusíku. Je ovšem třeba dále řešit výstavbu kanalizací a čistíren splaškových vod v malých obcích, kde je zatím jejich likvidace řešena individuálně. Tato řešení je třeba pečlivě posoudit z hlediska efektivity vynakládaných prostředků s ohledem na zajištění udržitelnosti investic obnovou v budoucích letech a provozních nákladů hrazených uživateli.

Vliv ekonomických parametrů (cena pro vodné + stočné, zisk provozovatelů) byl příčinou odstředivých tendencí vlastnických i provozovatelských subjektů. Bude třeba podpořit naopak proces integrace s uplatněním solidárních cen za služby a tak posílit možnosti trvalé udržitelnosti infrastruktury i v malých obcích (tam výše nákladů na obnovu, údržbu i provoz infrastruktury převyšuje tržby za malé objemy vody odebírané uživateli). Solidární cena je však možná jen na vůli jejích účastníků.

Finanční zdroje na investiční výstavbu podle Konceptu rozvoje vodovodů a kanalizací České republiky se dařilo dostatečně zajistit jak na národní úrovni (program Ministerstva zemědělství, dotace ze Státního fondu životního prostředí a z rozpočtu krajů z příjmů za odběry vody z podzemních vod i vkladem z veřejných rozpočtů obcí a měst), tak s využitím fondů EU (Operační program Životní prostředí na Ministerstvu životního prostředí a Programu rozvoje venkova České republiky na Ministerstvu zemědělství).

2.5 Prevence škodlivých účinků vod – povodní a sucha

Od r. 1997 postihují území České republiky povodně, z nichž většina měla katastrofické následky – škody na majetku veřejných i privátních subjektů a dokonce ztráty lidských životů, jejichž počet přesáhl 100 obětí. Tab. č. 1 v příloze přináší přehled následků těchto povodní a je třeba uvést, že součástí škod je rovněž devastace koryt vodních toků a vodních děl na nich. Reakcí na tyto situace je poskytování dotační pomoci ze státního rozpočtu (a v r. 2002 také z evropských fondů) na odstranění povodňových škod, což pro správce vodních toků představovalo za období 1997 – 2010 finanční objem cca 10 mld. Kč – což pokrývalo cca 2/3 výše škod. Zbytek byl uhrazen z jejich vlastních zdrojů včetně půjček od bankovního sektoru. K povodňovým škodám došlo také na infrastruktuře vodovodů, kanalizací a čistíren odpadních vod, pro které byly poskytnuty podpory ve výši 1,9 mld. Kč. Systém poskytování

dotací je nastaven tak, aby byly podporovány projekty, které jsou efektivní, tj. že užitky z odstranění nebo snížení povodňových škod budou větší než náklady na vybudování a provoz opatření.

Zásadním koncepčním krokem bylo zpracování Strategie ochrany před povodněmi pro území České republiky (schválena usnesením vlády ČR ze 19. dubna 2000 č. 382), která byla aktualizována v rámci Plánu hlavních povodí České republiky (schváleného usnesením vlády ČR ze dne 23. května 2007 č. 562).

V r. 2000 bylo rovněž přijato několik zásadních zákonů, které řeší záchranné práce a jejich koordinaci (zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky, zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení). Rovněž zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, zavedl rozhodující prvky k posílení prevence před povodněmi (povinné povodňové komise, povodňové plány, vymezování záplavových území atd.) Výrazně se zkvalitnil předpovědní a informační systém Českého hydrometeorologického ústavu i vybavení s. p. Povodí pro monitorování vodních stavů, srážek a dálkový přenos získávaných údajů k poskytování informací široké veřejnosti. Iniciativou Ministerstva zemědělství byl zaveden do praxe Informační systém VODA České republiky, který je zcela otevřený pro veřejnost nejenom v ČR, ale i v okolních státech (údaje o vodních stavech a manipulacích na vodních nádržích jsou uvedeny v šesti jazycích na adresách: www.voda.gov.cz a www.water.gov.cz).

Tato nestrukturální opatření jsou provázena rovněž strukturálními – technickými – prvky v programech dotačních podpor. Program Podpora prevence před povodněmi Ministerstva zemědělství byl zahájen I. etapou ihned po povodňové katastrofě v r. 2002, v současnosti probíhá II. etapa (2007 – 2013) a v programovém prohlášení vlády (srpen 2010) je vyhlášen záměr pokračovat v preventivních opatřeních přípravou III. etapy (předpokládané na období 2014 - 2020). Efekty investovaných prostředků byly vyhodnoceny pro akce z I. etapy (Tab. č. 2) a význam těchto opatření pro snížení rozsahu škod je naprosto evidentní a tedy je nezbytné ve zkvalitnění prevence nadále pokračovat.

Po povodni v r. 2006 byla prostřednictvím správců povodí (s. p. Povodí) kvantifikována potřeba rozvoje protipovodňových opatření tak, aby nejohroženější území byla více ochráněna před devastací povodňovými situacemi. Finanční rámec nákladů na tato předpokládaná opatření činil cca 50 mld. Kč. Při zhodnocení dosavadního průběhu realizace opatření vyplynulo, že k úrovni r. 2013 bude dosavadními programy pokryta přibližně polovina této částky.

Nově v přijaté Koncepti řešení problematiky ochrany před povodněmi v České republice s využitím technických a přírodě blízkých opatření (usnesením vlády České republiky ze dne 10. listopadu 2010 č. 799) je pro rozvoj zejména přírodě blízkých opatření uplatňována Ministerstvem životního prostředí potřeba dalších 25 mld. Kč na realizaci přírodě blízkých opatření.

Pro nezbytné pokračování III. etapy Programu prevence před povodněmi, orientované na vytváření akumulčních a retenčních prostor podél vodních toků, je potřebné zajistit potřebné finanční zdroje. Z dosavadního průběhu realizace kombinací technických a přírodě blízkých opatření vyplývá, že největším problémem je vypořádání majetkoprávních vztahů s vlastníky pozemků, které jsou pro realizaci opatření nezbytné. Proto již v r. 2008 byla přijata novela zákona o vodách (č. 181/2008 Sb.) k usnadnění realizace staveb na ochranu před povodněmi s institutem možného vyvlastnění v případě nedohody o výkupu potřebných pozemků a umožněním zemědělského a lesnického hospodaření v poldrech se zárukou náhrady vzniklých škod v případě funkce poldru za povodně.

Zatímco výskyt povodní vedl k zásadním systémovým krokům ke zlepšení ochrany před jejich účinky, občasný výskyt sucha a nedostatku vody v některých regionech dosud není vnímán jako vážný a aktuální problém. V určitých oblastech (jižní Morava, Rakovnicko – viz obr. č. 1) již k dopadům sucha dochází, a působí škody zemědělcům a rovněž působí problémy se zásobováním pitnou vodou (např. Hradec Králové, lokální a individuální zdroje v Jihomoravském kraji).

K ochraně před povodněmi lze přistoupit řadou opatření realizovatelných v poměrně krátkém časovém období, což pro prevenci následků sucha není reálné. Zde je třeba systémových opatření k zajištění dostatečných a udržitelných vodních zdrojů v nových akumulacích a k posílení retence vody v krajině k zajištění rovnoměrného, dostatečného odtoku do stávajících vodních nádrží nebo k podpoře tvorby zdrojů podzemní vody.

Průběžně diskutované dopady možného vývoje klimatu (zpřesnění stávajících předpokladů a hypotéz se, dle Evropské komise, očekává v úrovni 2027 – 2030) vedly k vypracování pravděpodobných scénářů účinků změn na hydrologické podmínky našich vodních zdrojů. Ty jsou (v porovnání s většinou zemí EU) velmi omezené v důsledku odtoku vody z našeho území a prakticky kompletní závislosti našich vodních zdrojů na srážkách. Snahou vodohospodářů tedy musí být, v rámci předběžné opatrnosti, snaha o zachycení srážkových vod a omezení jejich zrychleného odtoku z území.

Z provedeného průzkumu možných následků klimatické změny (dle průměrného scénáře vývoje teplot) na jednotlivá hydrologická povodí vyplynulo, že by nebyly na většině našeho území ze 40 – 70 % pokryty povolené objemy odběrů povrchových vod.

Proto Ministerstvo zemědělství navrhuje – v rámci předběžné opatrnosti a ve veřejném zájmu – hájit soubor lokalit, které by v případě nutnosti umožnily výstavbu vodních nádrží k vytvoření nových akumulačních a retenčních prostorů pro zachycení vody z povodní pro její využití v době sucha.

Východiskem řešení z hlediska ochrany životního prostředí a požadavků Ministerstva životního prostředí je především nutnost změny zemědělského hospodaření a využívání krajiny. Tyto přístupy obsáhnou opatření v programech tohoto resortu a budou uplatňovány také prostřednictvím „cross-compliance“ v posílení správné zemědělské environmentální praxe (GAEC) Ministerstvem zemědělství.

2.6 Financování vodohospodářských služeb, péče o vodní zdroje a investice do vodohospodářské infrastruktury

V připojených Tab. č. 3 a 4 je zachycen současný stav financování vodohospodářských služeb, péče o vodní zdroje a investiční rozvoj vodohospodářské infrastruktury v rámci kompetencí Ministerstva zemědělství.

Z údajů vyplývá, že investiční náklady v oblasti vodního hospodářství pokrývají především dotační tituly v rámci programového financování ze státního rozpočtu, z fondů ES a částečně také vlastní zdroje investorů. Správa vodních toků a provoz vodních děl s.p. Povodí jsou financovány z plateb za odběry povrchové vody a tato činnost je regulována podle cenových předpisů.

Tyto stávající finanční zdroje jsou k dispozici do r. 2013 s tím, že realizace investic pokrytá z fondů ES může být dokončena do r. 2015.

Jak výstavba infrastruktury vodovodů, kanalizací a čistíren odpadních vod, tak protipovodňová opatření jsou v naprosté většině členských států EU předmětem dotací. Proto

i nadále je pro tyto účely nutné počítat s dotačními tituly a se zabezpečením finančních zdrojů pro jejich naplnění.

Aktuální nutnost úspor ve státním rozpočtu České republiky k cílenému snížení jeho schodku vede k nutnosti více využívat a rozvíjet princip „uživatel platí“ v oblasti vodního hospodářství. Rovněž bude třeba posoudit alokování stávajících příjmů a samozřejmě také hledat nové možnosti finančních zdrojů pro pokrytí potřeb ve veřejném zájmu. Z hlediska Ministerstva zemědělství jde zejména o zajištění prostředků na pokračování III. etapy programu Podpory prevence před povodněmi a pokračování podpor k rozvoji infrastruktury vodovodů a kanalizací orientovaných na malé obce.

Souběžně je ovšem třeba hledat také omezení nároků na státní rozpočet. Takovým opatřením byla transformace Zemědělské vodohospodářské správy (organizační složky státu financované výhradně ze státního rozpočtu) převedením správy drobných vodních toků do s. p. Povodí a Lesy ČR a dořešit problematiku financování správy hlavních odvodňovacích zařízení. V této souvislosti je třeba dořešit problematiku financování správy hlavních odvodňovacích zařízení.

Rovněž je třeba podpořit rozvoj aktivit zmíněných státních podniků pro získání finančních prostředků nad rámec zpoplatnění odběrů vod po r. 2013 – samozřejmě v souvislosti s jejich hlavními činnostmi (např. výstavba a provoz malých vodních elektráren, využití kapacity vodohospodářských laboratoří apod.)

S ohledem na uvedená témata a problémy je zřejmé, že příprava rámce finančních zdrojů pro vodní hospodářství po r. 2013 představuje prioritu vodohospodářské politiky do roku 2015. Vzhledem k současnému souboru zákonů prosazovaných vládou, které jsou orientovány na omezení výdajů ve státním rozpočtu a naopak povedou ke zvýšení jeho příjmů (např. úpravou DPH), je třeba diverzifikovat finanční zdroje pro vodní hospodářství v průběhu nejbližších 1 – 2 let.

2. 7. Mezinárodní spolupráce

Oblast mezinárodních jednání a spolupráce v oblasti vod je zajišťována Ministerstvem životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství. Zástupci obou resortů sestavují pracovní skupiny a delegace k pokrytí mezinárodních úmluv a dohod o ochraně vod v povodí Labe, Odry a Dunaje o spolupráci na hraničních vodách se sousedními státy.

Principy ochrany vodních zdrojů a udržitelného hospodaření s nimi jsou uplatňovány na bázi managementu hydrologických povodí a hydrogeologických rajonů překračujících státní hranice v souladu jednak s Úmluvou Evropské hospodářské komise OSN o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer (dále „Úmluva“) a jednak uplatňováním principů rámcové směrnice 2000/60/ES o vodní politice při mezinárodní spolupráci na hraničních vodách. V rámci Úmluvy vznikl rovněž smluvní dokument orientovaný na vztah mezi vodou a lidským zdravím – „Protokol o vodě a zdraví“, který vstoupil v platnost v r. 2005 a je zastřešován Ministerstvem zdravotnictví. Pracovníci resortu zemědělství jsou trvalými členy pracovního týmu a aktivity spočívají v poskytování podkladů z oblasti zásobování vodou, odkanalizování a čištění odpadních vod, neboť tato oblast nabývá dále na významu s ohledem na možný vývoj změny klimatu a její negativní dopad na vodní zdroje – jejich množství i kvalitu.

Spolupráce se všemi sousedícími státy – Spolkovou republikou Německo (se spolkovými zeměmi Bavorsko a Sasko), Polskou republikou, Slovenskou republikou, Rakouskou republikou – probíhá dlouhodobě v Komisích pro hraniční vody na základě dvoustranných mezistátních dohod, uzavřených v minulosti (1958 – 1999).

Po r. 1990 se také základní formou mezinárodní spolupráce staly Komise pro ochranu Labe, Odry a Dunaje, založené na bázi integrovaného managementu povodí uvedených evropských řek, které protékají několika státy. V rámci uzavřených dohod připravují smluvní strany akční plány a programy opatření jak ke zlepšení jakosti vody a vodních ekosystémů (podle požadavků rámcové směrnice 2000/60/ES o vodní politice, tak posílení účinné ochrany před povodněmi.

Všechny uvedené formy mezinárodní spolupráce nejsou časově ohraničeny, činnosti probíhají průběžně a dohodnutá realizace opatření vychází ze současných potřeb smluvních stran, neboť pokrytí finančních nákladů je obvykle záležitostí a odpovědností každého státu. V této souvislosti je tedy třeba zajistit nejenom finanční pokrytí určitého podílu nákladů na provoz sekretariátů zmíněných komisí (zabezpečuje Ministerstvo životního prostředí), ale také financování společně odsouhlasených nápravných opatření v přijímaných mezinárodních programech.

2. 8. Výzkum a vzdělávání

V oblasti výzkumných činností a potřeb vodního hospodářství byla provedena v r. 2006 analýza stavu a výhledových nároků. Ukazuje se, že pro oblast péče o vodní toky bylo možné využívat finančních podpor z prostředků programu Rady vlády pro vědu a výzkum (VaV) prostřednictvím Ministerstva životního prostředí, kam navrhovatelé projektu předkládali své žádosti. Většinu těchto podpor využíval zejména Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka. Od r. 2008 došlo v postavení této tradiční instituce (založena v r. 1919) k zásadní změně – byla převedena do „veřejných výzkumných institucí“ – v. v. i.

Zároveň bylo nově uspořádáno zadávání projektů VaV, kdy Ministerstvo životního prostředí již není zadavatelem a roli převzala Technologická agentura České republiky, kam se nyní v tendrových výzvách projekty na rozvoj i výzkum vodního hospodářství předkládají. Podmínky se ovšem výrazně změnily – zde se předpokládá poměrně vysoký podíl vlastních finančních prostředků, což má podpořit zejména rozvoj konkrétních výstupů, které si objednatel zadává. Zde lze spatřovat možnost zadávání (navrhování) projektů od provozovatelů (popř. vlastníků) infrastruktury vodovodů a kanalizací, zejména pokud jsou privátními subjekty. Nicméně je zjevné, že v souvislosti s vlastněním akcií těchto společností zahraničními, ekonomicky silnými partnery (Veolia, Aqualia apod.), kteří mají svá vlastní výzkumná střediska v zahraničí, je rozsah jejich zájmu o zadání projektů v ČR spíše hypotetický.

Zkušenosti s tímto přístupem jsou zatím omezené, nicméně je patrné, že pro projekty orientované na vodní zdroje a péči o ně se jedná o potřeby ve veřejném zájmu, kde je obtížné identifikovat jiného odběratele než stát, a tedy očekávané financování mimo státní prostředky je nereálné nebo silně omezené (nelze předpokládat účast nad 10 – 20 % projektových nákladů pro specifické případy regionálních řešení).

Také Národní agentura zemědělského výzkumu (NAZV) Ministerstva zemědělství přikročila ke změně systému zadávání (a zejména hodnocení) projektů navržených žadateli k podpoře. Návrh programu zemědělského aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje Komplexní udržitelné systémy v zemědělství sice obsahuje témata z oblasti vodního hospodářství, které jsou primárně orientované na „adaptační opatření k důsledkům změny klimatu“, ovšem i zde se počítá se značně vysokým podílem vlastních zdrojů žadatelů.

V oblasti aplikovaného výzkumu a podpory pro realizaci povodňové prevence s využitím změn v krajině a zemědělského hospodaření v území poskytuje významnou podporu Výzkumný ústav meliorací a ochrany půd (VÚMOP) v gesci ministerstva zemědělství. Pro

zpracování výzkumného záměru na další období je proto třeba zařadit právě tématicky, které jsou předmětem vodohospodářské politiky resortu.

Jde o potřebu zpřesnění výhledových nároků na vodní zdroje, ekonomické otázky vodního hospodářství a udržitelného užívání vodních zdrojů včetně zapojení úsporných technologií – to jsou problémy, které výzkumnou činnost bezpochyby vyžadují a slouží obecně k formulování státní vodohospodářské politiky – zejména v budoucnu při očekávání vyšší frekvence hydrologických extrémů.

V oblasti vzdělávání se podařilo na Střední odborné škole ve Vysokém Mýtě znovu obnovit směr „vodař – vodohospodář“ a tak pokrýt nejenom učební obor, ale také střední úroveň vzdělání pro oblast péče a správu vodních zdrojů. Zájem je však – bohužel – o tento směr omezený, a tak vzniká výhledově obava o zabezpečení úrovně těchto znalostí a dovedností, které ve správě vodních toků pokrývá současné obsazení s. p. Povodí.

Naopak vysokoškolské vzdělávání je pro oblast „vody“ dobře pokryto v Českém vysokém učení technickém v Praze, Vysokém učení technickém v Brně a Vysoké škole báňské – Technické universitě Ostrava a rovněž na České zemědělské universitě v Praze. K tomu lze připočítat také technologické obory na Vysoké škole chemicko -technologické v Praze. V r. 2009 přibyla další instituce – Fakulta rybnářství a ochrany vod v rámci Jihočeské university v Českých Budějovicích, v jejímž vzdělávacím plánu jsou zařazena vodohospodářská témata.

V oblasti výzkumu a vzdělávání odborníků působí velmi aktivně profesní sdružení – především Svaz vodního hospodářství (SVH), Sdružení oboru vodovodů a kanalizací (SOVAK), Česká vědeckotechnická vodohospodářská společnost (ČVTVHS), Národní komitét mezinárodní komise pro závlahy a odvodňování (ICID), Česká společnost krajinných inženýrů (ČSKI), Česká asociace pro vodu (CZWA – jak se změnila předchozí Asociace čistírenských expertů ČR), Československá asociace vodárenských expertů (ČSAVE). Ministerstvo zemědělství se všemi těmito expertními organizacemi velmi intenzivně spolupracuje a využívá diskusí s nimi k formulaci vodohospodářské politiky a koncepcí do budoucích let. Pravidelných konferencí a pracovních setkání se pracovníci resortu zemědělství aktivně účastní, což přispívá ke zvyšování odborné úrovně oboustranně – jak ve veřejné správě, tak v institucích a subjektech podnikajících v oblasti vodního hospodářství.

2. 9. SWOT analýza současné situace vodního hospodářství ČR

Silné stránky

- Novelizovaný vodní zákon zvýšil realizaci efektivní protipovodňové ochrany a posílí adaptační opatření k omezení negativních účinků vody při hydrologických extrémech následkem změn klimatu.
- Realizace protipovodňových opatření v rámci I. a II. etapy Programu prevencemi před povodněmi výrazně zlepšila ochranu obyvatel a majetků.
- Integrovaná péče o vodní toky v hydrologických povodích zajištěná s. p. Povodí a Lesy ČR.
- Plánování v oblasti vod je výrazně komplexnější než požadavky rámcové směrnice 2000/60/ES o vodní politice, které směřují na zlepšení kvality vodních ekosystémů. Je tak umožněn také systémový rozvoj vodohospodářských investic v oblasti vodovodů a kanalizací a rovněž realizace opatření ochrany před povodněmi.
- Existence Plánů rozvoje vodovodů a kanalizací pro území jednotlivých krajů (PRVKÚK) a na jejich základě zpracovaný Plán rozvoje vodovodů a kanalizací pro území České republiky (PRVKÚ ČR) jako základní koncepční materiál, který má za

cíl zajistit optimální rozvoj zásobování pitnou vodou a odkanalizování a likvidace odpadních vod.

- Rozvoj Informačního systému VODA České republiky jako informačního systému veřejné správy poskytuje průběžně podstatné informace o kvantitativních i kvalitativních situacích vodních toků, vodních nádrží, o úhrnech atmosférických srážek, o skladbě infrastruktury vodovodů a kanalizací, vydaných rozhodnutích státní správy o nakládání s vodami apod., což se stává vzorem i pro další, zejména sousední státy EU.
- Cílená dotační politika národních finančních zdrojů, posílených Evropskými fondy a úvěry od mezinárodních finančních institucí, umožňuje masivní výstavbu kanalizací a čistíren odpadních vod, a tak zkvalitňuje úroveň života obyvatel a zásadním způsobem přispívá ke zlepšení jakosti vodních zdrojů.
- Programy na podporu investic do vodovodů a úpravy vody rozšířily podíl obyvatel zásobovaných z veřejných vodovodů na téměř 93 % a zajistily vysokou spolehlivost jakosti pitné vody, která plní nejnáročnější kvalitativní požadavky.

Slabé stránky

- Nízká úroveň a rozsah péče o drobné vodní toky v zemědělské krajině následkem omezených finančních prostředků ze státního rozpočtu pro organizační složku státu (Zemědělskou vodohospodářskou správu), která byla jejich správcem.
- Nedostatečné finanční nástroje k zabezpečení obnovy infrastruktury vodovodů, kanalizací a čistíren odpadních vod pro zajištění trvalé udržitelnosti investic.
- Nedostatečně sankcionované vymáhání plnění legislativních požadavků všemi subjekty v oboru vodovodů a kanalizací.
- Vznik paralelní regulace pro subjekty, čerpající z Operačního programu Životní prostředí a související fragmentace oboru vodovodů a kanalizací.
- Neúplné a neadekvátní uplatňování principu „uživatel platí“ za využívání vodních zdrojů, nakládání s vodami a za ochranu před povodněmi.
- Nedostatečná možnost prosazení rychlé realizace projektů na ochranu před povodněmi následkem problémů s majetkoprávním vypořádáním pozemků ve vlastnictví soukromého sektoru.
- Absence diverzifikovaných finančních zdrojů pro cílené a systematické využívání pro vodní hospodářství nad rámec dotací ze státního rozpočtu.
- Omezení a nedostatečné vymáhání změn v hospodaření na zemědělské půdě v území hydrologických povodí s cílem posílit retenci srážkových vod, retardaci jejich odtoku a omezení eroze půdy.
- Zdlouhavá příprava vodních staveb na ochranu před povodněmi a pro odstraňování povodňových škod na vodních tocích v důsledku kontroverzních postojů ochrany přírody, nevymezených priorit veřejného zájmu a průběhů výběrových řízení na dodavatele (protahující extrémně zahájení realizace).

Příležitosti

- Novelou vodního zákona zlepšit ekonomiku vodního hospodářství plnou aplikací principu „uživatel platí“ za využití vodních zdrojů, za nakládání s vodami a za protipovodňovou ochranu.
- Zajistit cílené soustředění finančních prostředků z více zdrojů mimo státní rozpočet pro další rozvoj prevence povodní.
- Rozšíření počtu obyvatel zásobovaných pitnou vodou a napojených na kanalizační systém s vyřešeným čištěním odpadních vod v malých aglomeracích.

- Zvýšit výkon dozoru ministerstva a krajských úřadů s cílem zkvalitnit zajištění vodohospodářských služeb všemi subjekty na stejné úrovni.
- Prosadit prioritu zajištění vodních zdrojů a ochrany před povodněmi v hierarchii dalších veřejných zájmů.
- Zajistit pokračování Programu prevence před povodněmi III. etapou orientovanou na přechodnou retenci povodňových průtoků v území podél vodních toků.
- Zabezpečit další pokračování Programu na podporu investiční výstavby dotacemi v oblasti kanalizací, vodáren, vodovodů a čistíren odpadních vod po roce 2013.
- Zpracovat racionální a ufinancovatelné plány povodí pro jejich II. etapu (2015-2021) tak, aby očekávání dobrého ekologického stavu vodních útvarů povrchových vod bylo postupně naplňováno a současně byl plněn také požadavek dosažení dobrého kvantitativního a chemického stavu podzemních vod.
- Zvolit vhodné finanční modely pro obnovu a trvalou udržitelnost vodohospodářské infrastruktury vodovodů a kanalizací při zachování sociálně únosných vhodně usměrňovaných cen za vodohospodářské služby.

Rizika

- Neprosazení legislativní úpravy pro zajištění dostatečných finančních zdrojů zavedením plného principu „uživatel platí“ a nezajištění cíleného soustředění více zdrojových finančních prostředků mimo státní rozpočet pro potřeby vodního hospodářství.
- Nedokončení urychlené dostavby kanalizací a čistíren odpadních vod dle požadavků směrnice 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod (hrozí žaloba Evropské komise na Českou republiku u Evropského soudního dvora o porušení přístupové smlouvy k Evropské unii).
- Neprosazení priority vodohospodářských opatření k omezení povodní ve veřejném zájmu při vypořádání vlastnických vztahů k dotčeným pozemkům a v hierarchii dalších veřejných zájmů (rozvoj obcí, ochrana přírody apod.).
- Nezabezpečení kvalitního a efektivního obsahu III. etapy Programu před povodněmi včetně dostatečných finančních zdrojů.
- Nezajištění pokračování dotačního Programu rozvoje vodovodů a kanalizací orientovaného na investiční rozvoj především v malých obcích.
- Nezajištění finančních zdrojů pro přípravu kvalitní a racionální II. etapy plánů povodí.
- Nedostatečné usměrňování oprávněných nákladů ve vodohospodářských službách v oblasti vodovodů a kanalizací ohrozí přípravu vhodných modelů k zajištění obnovy a tím i trvalé udržitelnosti investic při dodržování sociálně přijatelné ceny služeb (vodné, stočné).
-
- Nezajištění dostatečných finančních prostředků na vědu a výzkum v oblasti adaptace na klimatickou změnu.

2. 10. Východiska pro sestavení Konceptce vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství do roku 2015

Strategické, dlouhodobé cíle jsou obsaženy v přijatých dokumentech – Plánu hlavních povodí České republiky, v jednotlivých plánech oblastí povodí, v Konceptci řešení problematiky ochrany před povodněmi v České republice s využitím technických a přírodě blízkých opatření a v požadavcích vyplývajících z novely vodního zákona (č. 150/2020 Sb.). Dalším

východiskem je Programové prohlášení vlády, které obsahuje několik prioritních cílů z oblasti prevence povodní a zlepšení péče o drobné vodní toky.

Koncepční úkoly, které z uvedených materiálů vyplývají a zároveň pokrývají aktuální potřeby vyplývající z předchozího popisu současného stavu vodního hospodářství a jeho shrnutí ve SWOT analýze, jsou pro období do roku 2015 následující:

- Zajistit rychlé dokončení investičních akcí pro splnění požadavků směrnice 91/271/EHS o čištění odpadních vod tak, aby bylo odvráceno nebezpečí žaloby Evropského soudního dvora.
- Zabezpečit potřebné finanční prostředky pro vodní hospodářství diverzifikací finančních zdrojů účinným uplatněním principu „uživatel platí“ za nakládání s vodami, využíváním vodních zdrojů a za ochranu před povodněmi.
- Pokračovat ve zkvalitnění ochrany před povodněmi zabezpečením III. etapy programu Podpora prevence před povodněmi v souladu s implementací směrnice 2007/60/ES o vyhodnocení a zvládání povodňových rizik.
- Vytvářet podmínky pro zajištění trvalé udržitelnosti investic obnovou podle racionálních plánů financování obnovy za podmínek sociálně přijatelné ceny pro vodné a ceny pro stočné a zajistit pokračování investičních podpor pro rozvíjení vodohospodářské infrastruktury vodovodů a kanalizací s akcentem na malé obce.
- Zabezpečit podle možností státního rozpočtu financování II. etapy plánů oblastí povodí a současně finanční zdroje pro realizaci opatření v programech obsažených v I. etapě.
- Dále rozvíjet obsah a integraci informací v databázích Informačního systému veřejné správy rozběhnutím II. fáze projektu Informačního systému VODA České republiky.
- Uplatňovat systém konkrétních adaptačních opatření na omezení následků hydrologických extrémů v důsledku změn klimatu při přípravě II. etapy plánů povodí.
- Rozšíření a posílení uplatňování standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC - good agricultural and environmental condition) ve prospěch vodního hospodářství posílením retence vody v území hydrologických povodí, omezení eroze a zabránění úniků škodlivých látek do vodních zdrojů od 1.7.2011.

3. Vodohospodářská politika Ministerstva zemědělství do roku 2015

3.1. Hlavní principy, zásady a cíle

Na základě vyhodnocení

- plnění cílů obsažených v Koncepti vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství pro období 2004 – 2010,
- cílů stanovených Plánem hlavních povodí České republiky podle vodního zákona v roce 2007 – jako dlouhodobé koncepce v oblasti vod v rámci sdílených kompetencí k vodám – zahrnujících jak cíle pro první etapu plánů povodí do roku 2015 podle rámcové směrnice 2000/60/ES o vodní politice, tak cíle v ochraně před povodněmi a pro udržitelné užívání vodních zdrojů, zejména pro zásobování obyvatel pitnou vodou,
- cílů přijatých v Koncepti řešení problematiky ochrany před povodněmi v České republice s využitím technických a přírodně blízkých opatření v roce 2010 a
- programového prohlášení vlády pro oblast zemědělství a venkova a oblast životního prostředí,

je možno konstatovat, že obecný cíl, principy a zásady státní politiky v oblasti vod a dlouhodobé (strategické) cíle stanovené v Plánu hlavních povodí České republiky jsou nadále platné:

Obecný cíl státní politiky v oblasti vod - vize

Vytvořit podmínky pro udržitelné hospodaření s omezeným vodním bohatstvím České republiky, které umožní sladit požadavky na všechny formy užívání vodních zdrojů s požadavky ochrany vod a vodních ekosystémů při současném zohlednění opatření ke snížení škodlivých účinků vod.

Principy a zásady státní politiky v oblasti vod - priority

Hlavní zásady státní politiky v oblasti vod vycházejí z obnovené strategie Evropské unie pro udržitelný rozvoj:

ZADRŽENÍ VODY V ÚZEMÍ A OCHRANA VOD

Podporovat snižování nepříznivých vlivů urbanizace území, zemědělského a lesního obhospodařování krajiny, na zásoby vody, podporovat obnovu ekologické stability krajiny a integrovaný přístup k ochraně vod a hospodaření s vodou.

INTEGRACE POLITIK HOSPODÁŘSKÝCH SEKTORŮ A SAMOSPRÁV

Zapojit ostatní sektory hospodářství včetně obcí a veřejné správy na úrovni krajů, aby byl zajištěn integrovaný přístup k řešení výhledových potřeb a požadavků na vody, zejména pro dlouhodobý výhled, kdy se předpokládá, že se budou výrazněji projevovat důsledky předpokládaných klimatických změn.

PŘEDBĚŽNÁ OPATRNOST

V případě vědecké nejistoty použít hodnotící postupy a vhodná preventivní opatření s cílem zabránit poškození lidského zdraví nebo životního prostředí.

ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI

Posílit účast občanů na rozhodování. Pro zajištění informovanosti veřejnosti o záměrech a možných scénářích vývoje a variantách řešení připravovat vhodné komunikační strategie.

EKONOMICKÉ A SOCIÁLNÍ DOPADY

Nadále uplatňovat zásadu „znečišťovatel a uživatel platí“ a při výběru scénářů opatření zohledňovat vedle ekologických dopadů také ekonomické a sociální dopady.

Dlouhodobé (strategické) cíle pro

Ochrana vod jako složky životního prostředí - chránit povrchové a podzemní vody, umožnit udržitelné a vyvážené užívání vodních zdrojů, vytvořit podmínky pro ochranu a zlepšování stavu povrchových a podzemních vod a vodních ekosystémů i jednotlivých druhů vodních organismů a přispívat k ochraně na nich přímo závislých suchozemských ekosystémů či jednotlivých druhů suchozemských organismů. Naplněním těchto cílů vytvářet vůči vnějším negativním vlivům odolnou, ekologicky stabilní krajinu.

Ochrana před povodněmi - snížit počet povodněmi ohrožených obyvatel a omezit ohrožení majetku, kulturních a historických hodnot při prioritním uplatňování principu prevence. Pro ochranu před negativními účinky sucha - postupně se přizpůsobit předpokládané změně klimatu.

Vodohospodářské služby - zabezpečit bezproblémové zásobování obyvatel a dalších odběratelů vody nezávadnou a kvalitní pitnou vodou a efektivní likvidace odpadních vod bez negativních dopadů na životní prostředí a za sociálně únosné ceny a s minimálními nároky na veřejné finance.

3.2. Opatření k naplnění cílů

S ohledem na SWOT analýzu, Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky, společností všeobecně očekávané bezproblémové plnění veřejně prospěšných funkcí vodního hospodářství a aktuální vnější ekonomické podmínky je možno pro období do roku 2015 uvedené principy, zásady a cíle konkretizovat do následujících hlavních úkolů a opatření, jako nástrojů k realizaci koncepce:

A. Zabezpečit úkoly plánování v oblasti vod do roku 2015

Programy opatření k dosažení cílů ochrany vod je nutno uskutečnit do 3 let od schválení příslušného plánu, tj. do konce roku 2012; Zprávu o pokroku dosaženém při provádění programu opatření je nutno předložit Evropské komisi (zajišťuje Ministerstvo životního prostředí) do 22.3.2013.

Podle § 26 odst. 7 vodního zákona má Ministerstvo zemědělství ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí a krajskými úřady předložit vládě každé tři roky od zveřejnění plánů oblastí povodí souhrnnou zprávu o plnění programů opatření a o stavu povrchových a podzemních vod a hospodaření s vodami v oblastech povodí.

Požadavek na přezkoumání a aktualizaci plánů povodí každých šest let ode dne jejich schválení vyplývá z ustanovení čl. 13 směrnice 2000/60/ES o vodní politice a § 25 zákona o vodách novelizovaného zákonem 150/2010 Sb. Do 22.12.2015 mají být v rámci 2. plánovacího období přijaty národní plány povodí pro období 2015-2021 včetně plánů dílčích povodí. Aktuálním úkolem je vytvoření podmínek pro zpracování a přijetí těchto plánů povodí podle jejich nové úpravy zákonem č. 150/2010 Sb.: „zajišťuje stát, schvaluje vláda; pořizovatelem je Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s příslušnými správci povodí a místně příslušnými krajskými úřady“. Potřebné prostředky bude nutné zabezpečit v rámci výdajů Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí a s. p. Povodí.

- Úkol A.1: Spolupracovat s MŽP a krajskými úřady na Zprávě o pokroku dosaženém při provádění programu opatření a předložit vládě Souhrnnou zprávu o plnění programů opatření a o stavu povrchových a podzemních vod a hospodaření s vodami v oblastech povodí jako součást Zprávy o stavu vodního hospodářství České republiky za rok 2012.
Termín: 6/2013
- Úkol A.2: Zabezpečit v dohodě s Ministerstvem životního prostředí prostředky na aktualizaci plánů povodí a zapojením s. p. Povodí.
Termín: každoročně do roku 2015
- Úkol A.3: Zajistit ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí, krajskými úřady a správci povodí zpracování národních plánů povodí pro období 2015-2021 a předložit je vládě ke schválení.
Termín: 12/2015

B. Uplatnit Koncepti řešení problematiky ochrany před povodněmi v České republice s využitím technických a přírodě blízkých opatření v úkolech do roku 2015

Schválením Koncepte řešení problematiky ochrany před povodněmi v České republice s využitím technických a přírodě blízkých opatření usnesením vlády ze dne 10. listopadu 2010 č. 799 byly cíle a hlavní principy řešení prevence před povodněmi doplněny v souvislosti s implementací směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/60/ES o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik; jde zejména o:

- *změnu přístupu k povodním; na povodně pohlížet nejen z hlediska zvládání povodňových rizik a neškodného odvedení velkých vod, ale také z hlediska využitelného zdroje vody pro zvládání jejího nedostatku, tzn. řešit problematiku povodní a sucha komplexně v rámci ucelených povodí s maximální snahou o zadržování vody v krajině formou optimalizace její struktury a jejího využívání a uplatňování efektivních přírodě blízkých i technických opatření,*
- *návrh vícezdrojového financování preventivních protipovodňových opatření s uplatněním principu „uživatel platí“ vhodnou formou spoluúčasti ohrožených subjektů vč. měst a obcí před povodňovými riziky a systému pojištění.*

- Úkol B.1: Připravit projekty pro III. etapu programu Podpora prevence před povodněmi od roku 2014 k realizaci efektivních preventivních protipovodňových opatření v záplavových územích a předložit vládě informaci o připravenosti projektů.
Termín: 6/2013
- Úkol B.2: Předložit vládě návrh programu Podpora prevence před povodněmi III. etapa, který bude v souladu s Konceptí řešení problematiky ochrany před povodněmi v České republice s využitím technických a přírodě blízkých opatření a implementací směrnice 2007/60/ES o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik.
Termín: 12/2013
- Úkol B.3: Spolupracovat s Ministerstvem životního prostředí při implementaci směrnice 2007/60/ES o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik na pořízení plánů pro zvládání povodňových rizik.
Termín: 12/2015

C. Přípravovat adaptační opatření pro zvládnutí důsledků klimatické změny

S ohledem na očekávaný vyšší výskyt extrémních hydrologických situací (povodně – sucho) je nutné se do roku 2015 zabývat adaptačními opatřeními.

K tomuto cíli řešit prioritně úkoly:

Úkol C.1: Uplatnit v přípravě odpovídajících organizačních, ekonomických a legislativních nástrojů tuto problematiku:

1. aktualizace očekávaných dopadů klimatické změny na vodní zdroje dle dostupné úrovně poznání,
2. stanovení očekávaných potřeb vody dle různých scénářů klimatické změny a vývoje společnosti,
3. aktualizace Generelu lokalit vhodných pro akumulaci povrchových vod a jeho případné rozšíření na ochranu území vhodných pro umělé infiltrace,
4. vytvoření institutu pro ovlivňování poptávky po vodě (využívání vodních zdrojů) na základě ekonomických aspektů („cena“ podzemní vody musí být vyšší než cena povrchové vody, uživatelé musí ekonomicky pocítit, pokud nárokují vyšší než potřebné množství vody v povoleních apod.),
5. ekonomicky zvýhodnit ty uživatele, kteří se chovají k vodě a životnímu prostředí šetrně – přechod ze stávajícího systému založeného na represii (cena za vypouštění znečištění, cena za odběry vody) k systému založenému na motivaci (výhodnější ceny oproti ostatním, pokud se uživatel chová ekologicky – např. vyšší výkupní cena el. energie z vodních elektráren s rybím přechodem, zajištěním vyšších minimálních zůstatkových průtoků u derivačních vodních elektráren apod.),
6. podporovat rozvoj sítě malých vodních nádrží (včetně rybníků) mající pozitivní vliv na mnoho aspektů vody v krajině (protipovodňová ochrana, závlahy, stabilizace hladin podzemních vod, ovlivňování mikroklimatu, nové biotopy),
7. změnit způsob konvenčního systému odvodňování urbanizovaných ploch na hospodaření se srážkovými vodami (aby začal fungovat tržní mechanismus – srážková voda má hodnotu a neměla by se pouze odvádět, nýbrž by se s ní mělo hospodařit); z toho důvodu pro nově urbanizované plochy přenést závazek hospodařit se srážkovou vodou na původce problému, tj. na vlastníka, z jehož nemovitosti dochází k odtoku srážkových vod, pro stávající zástavbu vytvořit podmínky a motivaci k hospodaření se srážkovou vodou s tím, že kdo chce stávající stav zlepšit (tj. investovat), musí se mu to vyplatit.

Termín: průběžně

D. Navrhnout organizační, ekonomické a legislativní nástroje k zajištění udržitelného rozvoje v oblasti péče o vodní toky

Smyslem je připravit ekonomické a legislativní prostředí vedoucí ke snížení nároků na státní rozpočet pro péči o vodní toky.

K tomuto cíli řešit prioritně úkoly:

Úkol D.1: Zlepšit péči o drobné vodní toky jednak integrací jejich správy do státních podniků Povodí a Lesy ČR, jednak nabídkou správy drobných vodních toků nebo jejich ucelených úseků těm, jimž drobné vodní toky slouží nebo s jejichž činností souvisejí.

Termín: průběžně

Úkol D.2: Analyzovat péči o drobné vodní toky po 2 letech fungování jejich integrované správy ve s.p. Povodí a Lesy ČR.

Termín: 30.6.2013

Úkol D.3: Zabývat se racionalizací správy významných vodních toků a správy povodí uplatněním modelů regionální rozdílnosti plateb k úhradě správy vodních toků a správy povodí a potřeby vytvářet nové finanční zdroje pro úhradu výdajů na opatření ve veřejném zájmu.

Termín: 31.12.2013

Úkol D.4: Řešit problematiku správy hlavních odvodňovacích zařízení v majetku státu z hlediska nákladů na provoz a údržbu buď zpoplatněním služeb poskytovaných vlastníkům nemovitostí, nebo jejich převodem na subjekty, jimž hlavní odvodňovací zařízení slouží nebo s jejich činností úzce souvisejí.

Termín: 31.12.2013

E. Zabezpečit rozvoj v oblasti zásobování obyvatel pitnou vodou, odkanalizování a čištění městských odpadních vod ve vazbě na udržitelnost záměrů a současně řešit dostatečnost vodních zdrojů pro vodárenství pro případ nepříznivých následků změny klimatu

Prostor v doplnění systémů odvádění odpadních vod existuje, a to i s ohledem na udržitelnost budovaných systémů infrastruktury. V zásobování pitnou vodou se v lokalitách nepokrytých vodovody při realizaci dostáváme na hranice ekonomické udržitelnosti, což vyžaduje velmi citlivý přístup. Značné množství vlastníků a provozovatelů vodovodů a kanalizací vyžaduje prohlubování jejich odpovědnosti a věnování se ekonomice oboru vodovodů a kanalizací.

K tomuto cíli řešit prioritně úkoly:

Úkol E.1: Zajistit pokračování investičních podpor pro rozvíjení vodohospodářské infrastruktury vodovodů a kanalizací s akcentem na malé obce a města. Podpořit výstavbu vodovodů pro veřejnou potřebu v místech, kde jsou dosud obyvatelé odkázáni na kvalitativně i kvantitativně nezajištěné zdroje vody.

Výrazně podpořit výstavbu kanalizační sítě a čistírny odpadních vod kvůli dopadu na jakost zdroje pitné vody využívané jiným subjektem.

Vyžadovat u jakékoliv dotace jako vstupní podmínku pro žadatele plnění všech povinností vlastníka vodovodu nebo kanalizace z právních předpisů (zejména podle zákona o vodovodech a kanalizacích č. 274/2001 Sb.).

Termín: průběžně

Úkol E.2: Plány rozvoje vodovodů a kanalizací pro území krajů (PRVKÚK) transformovat v průběžně doplňovaný materiál, a to jak z hlediska stávajícího stavu, tak záměrů v střednědobém horizontu. Při řešení zdrojů pitné vody bude preferováno řešení zdrojů centrálních před individuálními, které mají nižší míru zabezpečení. Veškerá řešení v kraji i jednotlivých lokalitách budou navrhována a posuzována vždy z hlediska udržitelnosti.

Termín: průběžně do konce roku 2014

Úkol E.3: Ve spolupráci s Ministerstvem financí a Ministerstvem životního prostředí vyhodnotit možnosti takové ekonomické regulace oboru vodovodů a kanalizací jejímž cílem nebude jen zajištění trvalé ekonomické motivace vlastníků

a provozovatelů k zefektivnění svých činností, ale i minimalizace dopadů do cen pro vodné a cen pro stočné.

Termín: průběžně do konce roku 2014

Úkol E.4: Připravit doplnění Plánů rozvoje vodovodů a kanalizací pro území krajů (PRVKÚK) o jednorázové, jednotlivými kraji zajištěné řešení bilance potřeb a zdrojů pro případ nepříznivých důsledků změny klimatu ve vazbě na výsledky adaptačních opatření pro jejich zvládnání včetně rebilance zásob podzemních vod v součinnosti s Ministerstvem životního prostředí. Nároky na budoucí potřeby vodních zdrojů pro vodárenství z PRVKÚK začlenit do Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací ČR a aktualizace plánů povodí.

Termín: průběžně.

F. Navrhnout organizační, ekonomické a legislativní nástroje k zajištění udržitelného rozvoje v oblasti vodovodů a kanalizací

Zajistit širší vazbu na legislativu EU, zvláště na rámcovou směrnici 2000/60/ES o vodní politice a navazující materiály, novelou zákona o vodovodech a kanalizacích. Dále řešit problematiku financování a zajištění ekonomické udržitelnosti infrastruktury vodovodů, kanalizací a čistíren odpadních vod náležitou obnovou a údržbou existujícího majetku.

Důsledně uplatňovat rovnost přístupu ke všem druhům a velikostem vlastníků vodovodů a kanalizací i jejich provozovatelů s cílem zvýšení kvality služeb v souvislosti s plněním regulačních opatření a při kontrole orgány státní správy.

Výrazně podpořit dlouhodobou udržitelnost nakládání s odpady z čištění odpadních vod (zejm. čistírenskými kaly) tak, aby nedošlo k řádovému nárůstu nákladů na jejich likvidaci.

K tomuto cíli řešit prioritně úkoly:

Úkol F.1: Zpracovat a předložit vládě ke schválení novelu zákona o vodovodech a kanalizacích č. 274/2001 Sb., která bude akceptovat v oblasti práv zákazníků vodohospodářských společností stávající požadavky Evropské komise, např. omezení výjimek ve vztahu k rovnému uplatňování nákladů za vodohospodářské služby, a prověřit ošetření problematiky odvádění srážkových vod oddílnými kanalizacemi v rámci zákona. Dále zvýší odpovědnost vlastníků a provozovatelů vodovodů a kanalizací za doplňování údajů do centrální databáze Vybraných údajů majetkové a provozní evidence, včetně odpovědnosti vodoprávních úřadů na jejich kontrole a zpracování v rámci své působnosti. Současně bude zvýšena i odpovědnost vlastníků a provozovatelů vodovodů a kanalizací za správné a včasné předávání „Vyúčtování všech položek výpočtu ceny podle cenových předpisů pro vodné a stočné“ v elektronické podobě.

Termín: do konce února 2013

Úkol F.2: Zajistit v rámci snižování administrativní náročnosti, aby celý provoz informačního systému oboru vodovodů a kanalizací probíhal v elektronické podobě a databáze „Vyúčtování všech položek výpočtu ceny podle cenových předpisů pro vodné a stočné“ byla předávána k využití Ministerstvu financí.

Termín: průběžně

Úkol F.3: Prohloubit zpracování a realizaci Plánů financování obnovy vodovodů a kanalizací podle § 8 odst. 11 zákona č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu včetně jejich kontrol. Prověřit ekonomickou

návratnost oboru vodovodů a kanalizací podle rámcové směrnice 2000/60/ES o vodní politice.

Termín: do konce roku 2013

Úkol F.4: Provéřit spolu s ČSÚ možnost centralizace ohlašovacích povinností v oboru vodovodů a kanalizací v souladu se zákonem č. 25/2008 Sb. s cílem snížení administrativní zátěže vykazujících jednotek.

Termín: do konce roku 2014

Úkol F.5: Podporovat v rámci resortu využití zejména čistírenských kalů (při splnění kvalitativních požadavků) k jejich aplikaci do zemědělské půdy, pro rekultivaci pozemků poškozených důlní, průmyslovou a jinou lidskou činností, do zemědělské a lesní půdy a pro pěstování rychle rostoucích dřevin proti jejich nákladnému spalování.

Termín: průběžně

Úkol F.6: Regulačními nástroji včetně rámcových normativů v oblasti cen přispívat k dosažitelnosti služeb širokému spektru spotřebitelů a k udržení cen na úrovni sociální dosažitelnosti. Přitom vytvářet prostor pro generování potřebných zdrojů pro obnovu a případně investice u vlastníků a provozovatelů. Vyloučit možnost zneužití výhodnějšího hospodářského postavení a to nejen realizací nepřiměřených zisků v cenách pro vodné a pro stočné. Pokračovat v dosavadním způsobu regulace cen a na základě analýz podnikatelského prostředí a normativů vytvářet tlak na snižování nákladů v položkách provozního charakteru ve prospěch prostředků na obnovu.

Termín: průběžně

G. Rozvíjet obsah a integraci informací v databázích Informačního systému veřejné správy rozběhnutím II. fáze projektu Informačního systému VODA České republiky

Pokračovat v projektu a doplnit zejména jeho komunikační, prezentační a integrační vlastnosti tak, aby bylo možné vytěžit co nejvíce informačního a datového obsahu. Vybudovat nový portál, který zpřístupňuje aktuální a validovaná územně vázaná vodohospodářská data, jejich zobrazování a publikaci založenou na standardizovaných službách, vyhledávání pomocí metadat, transformaci a poskytování dat.

Realizovat úpravy vedení vodoprávní evidence vodoprávními úřady a správci povodí podle novely vodního zákona zákonem č. 150/2010 Sb. Dále zajistit informace pro uplatňování náhrady škod na zemědělsky obhospodařovaných pozemcích v zátopách suchých nádrží, včetně aktuálního seznamu suchých nádrží, které byly při povodni ve funkci.

K tomuto cíli řešit prioritně úkoly:

Úkol G.1: Zajistit financování a současně zahájit a koordinovat vlastní řešení projektové úlohy vytvoření a implementaci II. etapy ISVS–VODA (2011 – 2015).

Termín: průběžně

Úkol G.2: U systémů tvořících nosnou část celé vodohospodářské informační architektury zabezpečit formální a technické sjednocení, průběžnou aktualizaci a certifikovat je jako plnohodnotné součásti informačního systému veřejné správy.

Termín: průběžně

H. Podpora výzkumných a rozvojových projektů a mezinárodní spolupráce

Podpora výzkumu, který zajistí udržitelné vodní hospodářství, je nutná s ohledem na zpřesňování nejistot plynoucích z možné změny klimatu v budoucnosti. Proto pro přípravu adaptačních opatření je třeba kvantifikovat očekávané jevy. Využití k tomu program zemědělského aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje Komplexní udržitelné systémy v zemědělství na období 2012-2018 a dalších programů aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací, které jsou podle zákona č. 130/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů podporovány Technologickou agenturou České republiky.

Pokračovat v rozvíjení mezinárodní spolupráce s členskými státy Evropské unie na úrovni Mezinárodních komisí pro ochranu vod povodí Labe, Odry a Dunaje, při spolupráci na hraničních vodách se sousedními státy a na úrovni odborných zahraničních asociací a komisí.

Úkol H.1: Podporovat v rámci resortu projekty v podprogramu II Udržitelný rozvoj lesního a vodního hospodářství a ostatních oblastí zemědělství v programu Komplexní udržitelné systémy v zemědělství.

Termín: průběžně

Úkol H.2: Aktivně pokračovat v rámci resortu v mezinárodní spolupráci v rámci Mezinárodních komisí pro ochranu vod povodí Labe, Odry a Dunaje při bilaterální spolupráci na hraničních vodách se sousedními státy a rozvíjet mezinárodní kontakty na úrovni odborných zahraničních asociací a komisí, zejména IWA – Mezinárodní sdružení pro vodu, ICOLD – Mezinárodní přehradní výbor a ICID – Mezinárodní komise pro závlahy a odvodnění.

Termín: průběžně

Úkol H.3: Udržovat a rozvíjet kontakty se státy Evropské unie zejména v oblastech správy vodních toků, sektoru vodovodů a kanalizací k získávání zkušeností z aplikace předpisů EU, ekonomických nástrojů a jiných regulačních nástrojů státu a k jejich analýze pro potřeby naší vodohospodářské praxe.

Termín: průběžně

Úkol H.4: Podpořit informační kampaň vlastníků a provozovatelů vodních zdrojů pro úpravu na vodu pitnou o významu ochranných pásem vodních zdrojů ke zvýšení povědomí o účinnosti prevence v ochranných pásmech vodních zdrojů na veřejném zájmu zajištění kvalitní péče o vodní zdroje.

Termín: průběžně

3.3 Finanční strategie

Pro naplňování cílů vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství v období do roku 2015 je zásadní podmínkou zabezpečení dostatečných finančních zdrojů. Vzhledem k současné situaci evropské i národní ekonomiky a nutnosti podstatně omezit požadavky na státní rozpočet jde o problematiku složitou a základem přístupu je realizování požadavku „uživatel platí“ za využívání vodních zdrojů, nakládání s vodami a za ochranu před povodněmi, včetně uplatnění finančních nástrojů na činnosti v území, které vodní režim a odtokové poměry ovlivňují.

Je zřejmé, že se bez určitých podpor ze státního rozpočtu (a tedy z daňových výnosů státu) do vodního hospodářství nelze obejít, je nutné nároky snížit uplatněním diverzifikace finanční zdrojů a alespoň dílčím zapojením dalších, dosud neuplatněných příjmů.

Prioritní potřebou vodního hospodářství je především zajištění finančních zdrojů na další rozvoj protipovodňových opatření, dále pokračování podpor pro rozvíjení infrastruktury vodovodů a kanalizací v malých obcích, kde dosud nebyla vytvořena, a další opatření podle schválených plánů oblastí povodí. Rovněž je nutné zajistit objem financí (jako rezervu) pro odstranění povodňových škod v případě výskytu dalších povodní v příštích letech.

Novela zákona o vodách č. 150/2010 Sb. nezavedla žádnou úpravu ekonomických nástrojů s ohledem na dopady zmíněné ekonomické krize, a proto je nezbytné zabývat se problémem zajištění potřebných finančních zdrojů na úhradu očekávaných potřeb vodního hospodářství.

S ohledem na chystané vládní úpravy příjmové stránky státního rozpočtu a zavedení daňové reformy, je třeba navrhované úpravy ve vodním hospodářství připravit pro uplatnění při této příležitosti.

Určitý záměr přístupu zpracovaný jako součást této koncepce byl v připomínkovém projednávání zásadně odmítnut – zejména navýšení stávajících poplatků nebo změna jejich alokace – a to zejména z resortů, do jejichž sféry úpravy směřovaly (Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo průmyslu a obchodu). Proto původní záměry byly, po diskusi s pracovníky Ministerstva financí, přiměřeně upraveny a zformulovány jako témata, o jejichž přijetí a prosazení se povede diskuse. V diskusi na tato témata je třeba pokračovat a vytvořit možnost diverzifikovaných finančních zdrojů pro vodní hospodářství tak, aby nezůstával státní rozpočet jediným zdrojem.

3.3.1 Financování protipovodňových opatření

Určité náměty jsou již obsaženy v Koncepci řešení problematiky ochrany před povodněmi v České republice s využitím technických a přírodě blízkých opatření (schválené usnesením vlády České republiky ze dne 10. listopadu 2010 č. 799), kde byla také kvantifikována potřeba nákladů na realizaci protipovodňových opatření na období 2013 – 2027. Na technická opatření realizovaná správci vodních toků v kompetenci Ministerstva zemědělství se potřeba pohybuje okolo 25 mld. Kč, stejnou potřebu 25 mld. Kč předpokládá Ministerstvo životního prostředí na zavádění přírodě blízkých opatření.

Jako zdroje financování mimo rámec státního rozpočtu je třeba otevřít diskusi k možnostem tvorby a posílení finančních zdrojů. Jedná se o úpravy zpoplatnění odběrů vody z vodních zdrojů a využívání energetického potenciálu vodních toků. Rovněž je třeba vést diskusi o zapojení měst a obcí do financování protipovodňových opatření. Významným zdrojem se nabízí využít určité pokračování odečtu určité částky z daní výdělečně činných osob, které se uplatnilo v r. 2011. Veškeré uvedené náměty je třeba projednávat s cílem omezit tlak na státní rozpočet a také omezit další zadlužení státu úvěry, které by se promítaly (i při výhodných podmínkách mezinárodních finančních institucí) do růstu dluhové služby ČR. Předložené záměry směřují k tomu, aby, během období 2014 – 2027 bylo možné soustředit finanční zdroje, které by pokryly předpokládanou potřebu na úhradu technických protipovodňových opatření. V tomto směru bude pokračovat i rozpracování legislativních a ekonomických nástrojů, které obsahuje zmíněná Koncepce řešení problematiky prevence před povodněmi využitím technických a přírodě blízkých opatření. Přírodě blízká protipovodňová (preventivní) opatření by měla být, podle předpokladu Ministerstva životního prostředí, financována z fondů ES (jako dosud, prostřednictvím Operačního programu MŽP a procesováním SFŽP).

3.3.2 Financování vodní cesty

nespecifickým problémem zůstává financování údržby a provozu vodních cest (včetně provozu plavebních zařízení – plavebních komor). Dosud pokrývají veškeré náklady spojené s vodní cestou s. p. Povodí, přičemž do usměrňované ceny za odběry povrchové vody mohou zahrnout pouze část (provoz vodní cesty - zejména údržbu plavebních hloubek). Z účetního hlediska se jedná o stav nevyhovující a je třeba v této záležitosti dále jednat s Ministerstvem dopravy o možnostech financování.

3.3.3 Investiční rozvoj vodohospodářské infrastruktury v oboru zásobování vodou, odkanalizování a čištění odpadních vod a náklady spojené s vodohospodářskými službami

- Výstavba vodohospodářské infrastruktury po r. 2013

Investiční výstavba infrastruktury pro zásobování obyvatelstva vodou z veřejných vodovodů, odkanalizování a čištění odpadních vod vyžaduje (a všude v evropských státech tomu tak je) dotační podpory ze státního rozpočtu ve veřejném zájmu, neboť vlastníkem infrastruktury je veřejný sektor (obce, města a jejich svazky nebo sdružení) a jde o zkvalitnění života obyvatelstva. Tyto národní zdroje rozšířily po vstupu do EU podpory z účelových fondů ES. O těchto podporách z fondů ES již zřejmě nelze v případě České republiky uvažovat, neboť požadavky evropské legislativy budou splněny po ukončení přechodného období (2010). Nicméně další investiční rozvoj v malých obcích, které dosud nemají zejména odkanalizování a čištění odpadních vod a nebyly zavedením „acquis communautaire“ do konce přechodného období nuceny tuto infrastrukturu realizovat, je třeba i nadále podpořit.

Proto je i po r. 2013 předpokládána další etapa stávajícího programu na podporu výstavby této infrastruktury (viz. Tab. 4), která bude zaměřena na podpory především v malých obcích, které nemají dostatečné příjmy pro financování těchto nákladných investic sloužících ke zkvalitnění života obyvatel.

- Obnova a údržba infrastruktury vodovodů, vodárenských zařízení, kanalizací a čistíren odpadních vod.

Speciální tematikou se stává obnova investičního majetku pořízeného v oblasti vodovodů a kanalizací. Podle požadavku zákona o vodovodech a kanalizacích vlastníci infrastruktury zpracovávají plány financování obnovy těchto investic. V plánech financování obnovy jsou vymezeny potřebné finanční prostředky a ty se promítají do kalkulací cen pro vodné a stočné. Tento způsob umožňuje zajistit finanční prostředky na veškerý majetek vodovodů a kanalizací a to i ten, který je pořízen z dotačních prostředků. Tvorba prostředků na obnovu může probíhat v takovém režimu, že nezpůsobí skokové navýšení cen pro vodné a cen pro stočné. Týká se to především menších provozních systémů.

Tvorba plánů financování obnovy vyžaduje systémový přístup při vyhodnocení stavu opotřebeného infrastrukturního majetku.

Zajištění uvedené problematiky vyžaduje nejen podrobné seznámení vlastníků vodovodů a kanalizací i jejich provozovatelů s jednotlivými kroky spojenými s tvorbou prostředků obnovy ale i důsledné kontroly státní správy, jak tvorby plánů financování obnovy, tak jejich promítnutí do kalkulací cen pro vodné a stočné a věcného plnění při čerpání těchto finančních prostředků. V oblasti metodiky správy generovaných finančních prostředků je žádoucí účast Ministerstva financí.

S ohledem na charakter nákladů není možné předpokládat opětně dotační podpory – vodohospodářské služby musí být samofinancované. Pozitivně se může projevit povinný odpis vodohospodářské infrastruktury u obcí (§ 66 vyhlášky č. 410/2009 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro některé vybrané účetní jednotky, ve znění vyhlášky č. 435/2010 Sb.).

Možné navýšení ceny pro vodné a stočné k zajištění obnovy infrastruktury umožňují postupy zpracování Plánu financování obnovy rozložit tak, aby u malých jednotek nebyla ohrožena sociálně únosná úroveň těchto cen. Finanční prostředky vymezené Plánem financování obnovy musí být účelově vázány.

3.3.4 Financování II. etapy plánování v oblasti vod

Příprava II. etapy plánů povodí a plánů pro zvládání povodňových rizik do roku 2015 je podle novely zákona o vodách (zákon č. 150/2010 Sb.) v působnosti ústředních úřadů státní správy v oblasti vod, Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí, a vyžaduje zajištění příslušných finančních zdrojů v kapitolách obou resortů.

Zpracování dílčích plánů povodí, které je v gesci s. p. Povodí budou muset pokrýt jejich příjmy, především z výnosů mimo plateb za odběry povrchové vody.

3.3.5 Financování správy vodních toků a vodních děl na nich

Úhrada správy vodních toků a souvisejících vodních děl je v gesci správců vodních toků, jejichž struktura se od r. 2011 podstatně mění. Zemědělská vodohospodářská správa (ZVHS) jako organizační složka státu je ve svých činnostech omezena pouze na péči o hlavní odvodňovací zařízení a související infrastrukturu (čerpací stanice, některá vodní díla). Na uvedené činnosti bude zapotřebí financování ze státního rozpočtu v rámci kapitoly Ministerstva zemědělství, a to na období, než bude vytvořen Pozemkový úřad ČR, pod jehož správu případnou uvedenou vodní stavbu spravované ZVHS. Předpoklad nároků na státní rozpočet pro ZVHS na uvedené přechodné období je odhadován na cca 50 mil. Kč ročně. Tato skutečnost znamená oproti předchozím letům omezení nároků na státní rozpočet v úrovni cca 350 – 360 mil. Kč ročně.

Správa drobných vodních toků, zajišťovaná dosud ZVHS, byla převedena do s. p. Povodí a s. p. Lesy ČR, což výrazně posílilo systémový, integrovaný přístup k managementu vodních zdrojů v hydrologických povodích a naplnilo aktuální trend nejenom v Evropě, ale i ve světě. Náklady spojené se správou a péčí o vodní toky budou pokrývat uvedené státní podniky z příjmů za svoji hlavní činnost jako dosud, což v případě s. p. Povodí poněkud zvýší cenu za odběry povrchových vod. Rozsah tohoto zvýšení však nebude dramatický a nepřekračuje 10 % původní úrovně.

Přílohy

Tab. č. 1 – Důsledky výskytu extrémních povodní od konce 90 let minulého století

Výskyt povodně/typ	Způsobené škody (mil. Kč)	Počet ztrát na lidských životech
1997 (letní)	62 600	60
1998 (přivalové, letní))	1 800	10
2000 (jarní)	3 800	2
2001 (jarní, letní)	1 000	0
2002 (letní)	75 000	16
2006 (jarní)	6 200	9
2009 (přivalové)	8 500	15
2010 (přivalové)	15 000	6
Celkem 1997-2009	174 000	118

Tab. č. 2 – Výsledky programu Podpora prevence před povodněmi I. etapa (2002-2007)

Realizováno 435 stavebních akcí
Ochrana pro 368 tisíc. obyvatel
Ochrana majetku v hodnotě 213 mld. Kč
Vymezena záplavová území podél 2 730 km vodních toků

Tab. č. 3 – Současný stav financování vodohospodářských služeb a péče o vodní zdroje

Příjmy	Příjemci	mil. Kč/rok (průměr 2005-2009)
Poplatky za odběry podzemní vody	SFŽP 50 %, kraje 50 %	774
Platby za odběry povrchové vody	s. p. Povodí (věcně usměrňované ceny)	2 730
Platby za vodohospodářské služby v oboru VaK	Příjmy privátních subjektů (věcně usměrňované ceny)	26 128
Poplatky za znečišťování povrch. vod	SFŽP	214
Příjmy za různé aktivity a služby prováděné s. p. Povodí (MVE, smluvní laboratorní činnosti apod.)	s. p. Povodí	908
Celkem		30 754

Tab. 4 – Zdroje financování z veřejných financí

Typ	mil. Kč	Zdroj pro období
ZVHS – provoz, správa drobných vodních toků a hlavních melioračních zařízení	450	ročně
129 190 – Podpora zemědělských vodních toků	100	2009-2013
129 170 – Podpora zvyšování funkčnosti vodních děl	345	2009-2013
129 120 – Program prevence před povodněmi II. etapa	11 000	2007-2013
129 180 – Program rozvoje vodohospodářské infrastruktury VaK	4 680	2009-2013
129 130 – Podpora obnovy, odbahnění a rekonstrukce rybníků a výstavby vodních nádrží	4 000	2007-2013
129 160 – Podpora konkurenceschopnosti agropotravinářského komplexu – závlahy	1 500	2009-2013
129 142 + 129 143 – Odstranění následků povodní na infrastruktuře VaK 2009 + 2010	379	2010-2012
229 114 + 229 115 – Odstranění následků povodní na vodních tocích 2006 + 2007	1 470	2006-2010
229 116 + 229 117 – Odstranění následků povodní na vodních tocích 2009 + 2010	3 131	2009-2013
Program rozvoje venkova – Obnova a rozvoj vesnic 3.2.1.1.	5 005	2007-2013
Program rozvoje venkova – Modernizace zemědělských podniků 1.1.1.	2 417 ¹⁾	2010-2013
Program rozvoje venkova – Zlepšení vybavenosti venkova 3.2.1.1.	5 005	2007-2013

¹⁾ Jde o alokaci pro celý záměr a) Stavby a technologie pro živočišnou výrobu v opatření I.1.1.

Obrázek č. 1

